

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 28

10 juli 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Om dit in beknopte vorm op papier te zetten is niet eenvoudig. Je vraagt je niet elke dag af waarom je dit zó doet en dat weer anders en vanuit welke achtergrond je handelen in zovele verschillende omstandigheden wordt bepaald. Toch is het goed dit zo nu en dan te doen.

Uitgangspunt is de mens en wel als autonoom wezen. Dit houdt in dat zij of hij bewust kiest en de richting die zij of hij zal gaan niet uitsluitend door de omstandigheden op dat moment laat bepalen. Zowel bij de omgang met volwassenen als bij de opvoeding van kinderen moet telkens en telkens weer worden gekozen. Berust niet het hele verloop van een enkel gesprek op kiezen? Het bepalen van een standpunt ten opzichte van datgene wat de gesprekspartner inbrengt en de woordkeuze bij de beantwoording? En juist en vooral bij de opvoeding van nog jonge kinderen moet elk moment weer worden overwogen of dat wat zij zo graag zouden willen nu wel zo gevaarlijk is en dus eigenlijk net zo goed kan worden toegestaan inplaats van gedachteloos verboden.

Zelf ben ik opgegroeid in een vrijzinnig protestants gezin waarvan de band met de kerk steeds lossere werd tot er niets meer van overbleef. Het gezin bestond uit mijn ouders en vijf kinderen; 1 dochter en vier zonen. Dat men door de invloed van het leven binnen dit gezinsverband zonder meer tot een bepaalde levensovertuiging komt, lijkt mij onwaarschijnlijk. Zeker niet als je reeds op jeugdige leeftijd in veel zaken richting bepaalt na overweging van al wat vanuit dat gezin tot je komt, maar ook daarin betreft wat van buitenaf tot je komt. Dit leidde ertoe dat de richtingsbepaling voor alle vijf kinderen volslagen verschillende verliep. Wat mij persoonlijk betreft, heb ik veel meer van wat uit het gezin tot mij

kwam moeten afwijzen dan ik heb kunnen aanvaarden. Het gezin heeft dus wel een rol gespeeld bij mijn richtingsbepaling, maar veel meer een negatieve dan een positieve. De omstandigheden daar hebben mij in hoofdzaak gedwongen om mij heen te gaan zien of ergens anders ook iets was te vinden dat mij persoonlijk meer aansprak.

Bij de bepaling van de wijze waarop contact met de medemens zal worden onderhouden, is voor mij altijd doorslaggevend geweest hoe dit contact voor die medemens van waarde zou kunnen zijn. Beter geen contact dan contacten zonder positieve inslag. Geestelijk contact moet voor beide partners een bijdrage zijn tot versterking van de geestelijke achtergrond van waaruit de mens zich handhaaft met inachtneming van zijn medemens. Dit laatste houdt

personalia

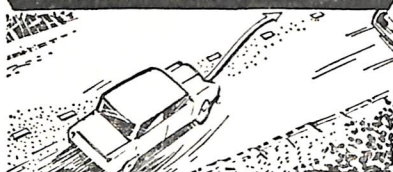
P. Blauw is geboren in 1912 te Obdam in Noord Holland in een veehoudersgezin. Na de openb. lagere school werkzaam in de tuinbouw, onderwijs gevolgd aan de tuinbouwschool te Hoorn, in fruitteelt en glastuinbouw gewerkt (deels in het buitenland) en sedert 1939 werkzaam bij de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst. Eerst ruim 20 jaar in het consulentchap Hoorn, de laatste jaren in het consulentchap Geldermalsen. In deze jaren ook het diploma tuinbouwwakonderwijzer gehaald en enkele specialistische cursussen gevolgd.

Echtgenoot en vader van vier kinderen. Hobby's liggen op het maatschappelijke vlak. Wel grote politieke belangstelling, maar geen lid van een of andere politieke partij. Naar eigen mening nog al realistisch ingesteld. Ontoegankelijk voor sprookjes en fabeltjes ongeacht of deze een confessionele dan wel een monarchale inslag hebben.

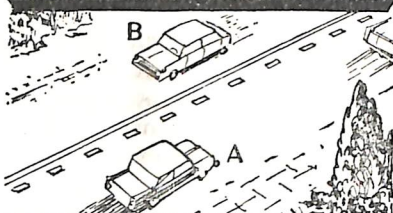
VANAF 1 JULI SPREKEN DE STREPEN!!!

Vanaf 1 juli is het verboden een ononderbroken streep op de rijbaan te overschrijden. Waar zo'n streep is aangebracht mag u dus ook niet links afslaan!

Een onderbroken streep mag wel overschreden worden.

Staan er 2 strepen op de weg, dan geldt voor u de dichtstbijzijnde.
Dus: A mag wel overschrijden.
B mag niet overschrijden.

overigens nog niet in: tolerantie van alles wat wij op onze levensweg tegenkomen. Zó levende en kennis nemende van alles wat met politiek en maatschappelijk leven te maken heeft, groei je eigenlijk vanzelf in de richting van het humanisme. Dit is voor mij dan ook een bewustzijnsachtergrond die mij, in tot nu alle voorkomende situaties in staat heeft gesteld mijn houding te bepalen bewust en met overleg, en recht op te blijven lopen bij voorspoed en tegenslag.

En het Humanistisch Verbond?

Logisch lijkt mij dat de mens, die in wezen contact met medemensen van node heeft, tracht contacten te leggen met gelijkgerichten. Wij hebben allemaal geestelijk voer nodig en dat haal je waar het te krijgen is. Zo kom je ook bij het verbond terecht. Niet onder sociale druk, maar zoekende naar mensen waarmee je kunt praten. Bovendien weten wij dat vele belangrijke dingen beter zijn te verwezenlijken door een organisatie dan door enkelingen. Tenslotte kan alleen een gemeenschap een eenmaal gevormde levensovertuiging behoeden voor verdrukking daarvan. Als een idee niet door duizenden wordt gedragen, zal het gemakkelijk onder de steeds maar voortrollende wals van

de andersgerichte massa worden verpletterd. Zonder dat iemand daar iets van merkt. Niet voor niets zijn de kerken zulke hechte organisaties. Honderden, duizenden, prediken beroepsmatig of als leek steeds weer de leer die aan deze kerken ten grondslag ligt en houden op deze manier zelfs iets onwezenlijks overeind! Toch nog een maar?

Heb ik achtereenvolgens getracht te schetsen hoe je van kind af in een bepaalde geestelijke richting kunt opgroeien (geleid of zelf leidende), hoe ik tot het humanisme ben gekomen en wat dit voor mij betekent en wat voor mij de waarde is van het Hum. Verbond, dan moeten mij nu nog enige kritische geluiden van 't hart. Aan tolerantie heb ik al enige beperking gesteld. Zo min als de gelovige christen „de duivel” in zijn huis kan tolereren, kan ook de humanist m.i. niet tegenover alles oneindig lankmoedig zijn. Tegenover bepaalde zaken zullen we zelfs geen greintje lankmoedigheid mogen betonen!

Maar al te vaak hebben wij Nederlanders (en niet wij alleen!) onze regering gevolgd bij de stellingname tegenover, uit menselijk oogpunt, onaanvaardbare zaken. Mussolini, Hitler, Franco en nog wel een paar hedendaagse figuren, zijn voor mij nooit! „bevriende staatshoofden” geweest die je niet zou mogen uitschelden. En individuen die met chemicaliën de rijstvelden van hun „tegenstanders” vernietigen zijn voor mij vampyrs en geen verdedigers van de democratie! Ook economische en „sociale” regelingen, waarbij de ene mens zich kan bevoorraden ten koste van de ander, zijn m.i. voor humanisten onaanvaardbaar. Tenslotte is ook het militarisme voor mij onaanvaardbaar. Het wezen van het militarisme is onmenselijk en dus nooit humaan, terwijl de intermenselijke verhoudingen in het leger dit evenmin zijn. Als ik dat als humanist niet overal mag zeggen, ook op legerdagen en zo, dan pas ik ervoor met zo'n instantie op voet van tolerantie contacten te onderhouden.

In dit opzicht ben ik het eens met van Hees (zie Libertijn van febr. '67). Het Humanistisch Verbond moet zijn progressief en zonodig agressief. Wie tolerantie tot in het oneindige wil plegen, kan ook met de duivel wel huizen. Maar moet dan wel bedenken dat hij op zeker moment z'n eigen huis wordt uitgenikkert!

Hoewel het H.V. voor mij dus heus wel waarde heeft, zal hoop ik nu wel duidelijk zijn dat ik toch ook wel bezwaren heb. Wat niet wegneemt dat wij binnen deze gemeenschap blijven omdat deze in grote lijnen mededraagster is van mijn levensovertuiging, waarbinnen het positieve gelukkig het negatieve nog overvleugelt. En verder om te trachten het negatieve aan te tonen en gezamenlijk om te buigen in positieve zin.

Een plaats in de wereld

Zoals het georganiseerde humanisme niet meer is weg te denken uit de Nederlandse samenleving, waarde lezers, zo heeft het ook een plaats in de wereld. In vele landen bestaan groepen en groepjes van humanisten, maar ook organisaties van aanzienlijke omvang. Niet alleen Nederland kent sedert 21 jaar een Humanistisch Verbond, maar dat is ook het geval in Engeland, in Duitsland, in de Verenigde Staten, in Frankrijk en in nog vele andere landen. De namen en de omvang verschillen, ze heten niet allemaal hetzelfde, ze zijn soms nog maar zeer bescheiden, sommigen bestaan al bijna 100 jaar, anderen zijn nog maar net in opkomst.

De meesten van deze humanistische groeperingen zijn aangesloten bij de Internationale Humanistische en Ethische Unie, die in 1952 in Amsterdam werd opgericht, waarvan het bureau in Utrecht is gevestigd en inmiddels al vier congressen achter de rug heeft. Het laatste vond vorig jaar plaats in Parijs.

Vandaag en gisteren heeft het dagelijks bestuur van die Internationale in Utrecht vergaderd en zich bezig gehouden niet alleen met de achter ons liggende periode, met de stand van zaken op dit ogenblik, maar ook gepraat over de naaste toekomst. Engelsen en Duitsers, Nederlanders en Belgen, Amerikanen en Indiërs hebben zich met elkaar afgevraagd: hoe staat het met onze organisatie, zit er groei in, neemt onze invloed toe en wat zijn onze taken in deze onrustige wereld.

Er wordt wel eens gedacht, dat humanisten wereldvreemde lieden zijn, levend met hun hoofd in de wolken en zonder hun beide benen op de grond. Wie iets meer weet van de activiteiten van het Nederlands Humanistisch Verbond kan beter weten. De omvangrijke dienst van geestelijke verzorging in de vrije samenleving, maar ook in gevangenissen en in het leger, het langzaam op gang komende humanistische vormingsonderwijs op scholen zijn bepaald geen zaken die wazig en halfzacht zijn, maar heel reëel, met een volledig begrip voor de situatie waarin de mens verkeert.

Nu willen we niet beweren, dat deze opvattingen en de daaruit voortvloeiende werkzaamheden nu ook door humanisten in andere landen op precies dezelfde wijze en in die omvang worden gehuldigd en verricht. Zo goed als ook Nederlandse humanisten onderling verschillen en hun uitgesproken voorkeuren hebben, zo goed is dit elders het geval. Vandaar dat die humanistische groeperingen die over de wereld zijn verspreid niet alleen verschillen in grootte, maar ook in opvattingen en werk-

wijze. De humanistische levensovertuiging is geen leer, die voor eens en altijd is vastgelegd en waarvan niemand mag afwijken, wil hij niet de naam van humanist verliezen. En zo kan het gebeuren dat op een internationaal congres zoals dat vorig jaar in Parijs bijeen kwam, in discussiegroepen mensen die zich allen humanist noemen toch zo op het eerste gehoor sterk afwijkende meningen verkondigen en er moeite mee hebben te ontdekken wat men met elkaar gemeen heeft. Men heeft een andere landaard, in eigen land zijn dingen aan de orde die elders niet spelen en waarvoor de mede-humanist ook weinig begrip kan opbrengen, althans in eerste instantie. Als een Indiër beweert, dat het er voor alles op aankomt de sociale toestanden te verbeteren en daar alle activiteit op gericht dient te zijn, dan kan hij niet meevoelen met zijn Duitse geestverwant, die lijdt onder de grote invloed van de kerk. Maar door naar elkaar te luisteren, open te staan voor de problemen van de ander, ideeën uit te wisselen verrijkt men niet alleen zijn eigen opvattingen maar er ontstaat een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Die dan weer tot praktisch resultaat heeft dat de zwakke broeders, de kleine en moeizaam van de grond komende groepen, niet alleen hun voordeel kunnen doen met de ervaringen van die organisaties die zich een plaats hebben veroverd, maar ook van materiële steun verzekerd kunnen zijn als ze iets willen aanpakken.

Daarom is in de gesprekken van gisteren en vandaag ook aan de orde geweest hoe meer steun kan worden gegeven aan het ontwikkelingsproject, dat de Indiase humanisten enkele jaren geleden in Bihar zijn begonnen en waarvoor ook in Nederland het benodigde geld is bijeengebracht. Er is gepraat over het plan van enkele humanisten in Nigeria, om daar een school op te richten voor vakonderwijs in een streek, waar zoiets nog niet bestaat. Bijzonder actueel zijn ook de plannen, die Israëliische humanisten hebben om een school te stichten samen met Palestijnen. Of het verwezenlijkt kan worden zal van een aantal factoren af-

LIBERTIJN

Humanistisch Jongerentijdschrift.

Jaarabbonnement f 5,75.

Postgiro: 1 382 777.

Administratie: mej. Th. van Beek,
Postjeskade 43, Amsterdam.

GESCHIEDENIS
VAN HET HUMANISME
IN NEDERLAND

van dr. A. L. Constandse

Verkoopprijs: f 8,90. Te bestellen bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht door storting of overschrijving op postrekening no. 30 49 60, met vermelding van de titel van het boek.

hangen die nu nog niet zijn te overzien, maar het is een bewijs dat humanisten voorstanders zijn van een samengaan van Israëlis en Arabieren. Niemand die over enige werkelijkheidszin beschikt gelooft dat dit op korte termijn mogelijk is, maar het is vermoedelijk toch de enige manier om in het Midden-Oosten tot een leefbaar klimaat te komen.

Maar er is meer op tafel gekomen dan deze plannen en steun aan wat al gedaan wordt. Ook in andere delen van de wereld dan in Europa en Noord-Amerika zijn al dan niet in georganiseerd verband humanisten, die zich willen aansluiten. Er bestaan vier groepen in Australië, en één van de oudste organisaties is die van India. Zuid-Amerika was tot nu toe niet vertegenwoordigd, maar thans is er een groep in Argentinië die zich heeft aangemeld en met meerderen in andere landen in dit enorme continent wordt contact onderhouden. Wat jarenlang een witte vlek is geweest op de wereldkaart van het internationale humanisme gaat daarmee verdwijnen.

Er zit dus groei in, en dat is vooral het geval ná dat laatste congres van vorig jaar. Want zomin als men in Nederland het georganiseerde humanisme meer kan doodzwijgen, evenmin begint dit op wereldschaal het geval te zijn. Al jaren heeft de Internationale vertegenwoordigers bij de Verenigde Naties en UNESCO. Twee jaar geleden is er een beginnend contact geweest met het secretariaat voor de niet-gelovigen van het Rooms-Katholieke Concilie. En nu, nog deze week, gaan de voorzitter en de secretaris van de IHEU naar Genève, om daar te praten met vertegenwoordigers van de Wereldraad van Kerken.

Maar de contacten zijn er niet alleen met de instituten van de kerken. Al sedert enkele jaren is er een correspondentie aan de gang met vertegenwoordigers van het wetenschappelijk Marxisme in de Oost-Europese landen. In Parijs waren daarvan waarnemers uit Polen, Roemenië en Joego-Slavië, terwijl een Russische journaliste op het laatste ogenblik verhinderd was om haar schriftelijke bijdrage die ze reeds aan de discussie geleverd had, nader toe te

lichten. Nu wil dat allemaal nog niet zeggen, dat op korte termijn ook humanisten in Oost-Europa, want die zijn er, zich bij de humanistische Internationale zullen voegen. Want daarvoor zal er in het Marxistische denken nog wel het een en ander moeten veranderen, wil men met volledige overtuiging de beginselverklaring van de Internationale kunnen onderschrijven. Want in die beginselverklaring wordt de nadruk gelegd op de democratie in Westerse zin en hoewel er bij nauwkeurige waarneming blijkt dat er geleidelijk aan toch een naar elkaar toegroeien tussen Oost en West valt te constateren, zullen er nog heel wat gesprekken en discussies moeten plaats vinden voor we in onze internationale humanistische beweging humanisten uit de communistische landen welkom kunnen heten. Op dit ogenblik, in de hitte van de politieke strijd, waarbij de tegenstellingen juist weer schijnen te zijn toegenomen, is enige voorzichtigheid en een niet te groot optimisme wel geboden. Maar politiek is geen levensovertuiging, al bedrijft men het eerste wel vanuit zijn overtuiging. Hoe het ook zij, er zit beweging in en de humanistische beweging beschouwt het mede als een van haar taken om de geestelijke verstarring, die de politiek heeft veroorzaakt te helpen doorbreken. Dan pas kan men het humanisme vinden op de plaats in de wereld, waarop deze moderne geestelijke stroming recht heeft.

TH. W. POLET

Van zomer-lippen nu glijdt in gelijke
schoonheid, een rei van schoonste dage' in 't jaar;
zomer vertedert zich van vol en zwaar
in hen tot zachtere en gematigd rijke.
Hun warmte is weldaad, heel hun hemel klaar,
hun vol geblaart staat stil en dicht te prijken
als vreesde 't val; hun zuivre geur van eiken
loopt door geen scherper geuren nog gevaar.
't Jaar schijnt te wijlen tussen de getijden
van fel geblaker en stormige keer
in schoonheid onuitspreeklijk, zonder wanken.
Laat zo o ziel tussen bewogen tijden
een rust zijn: zet op wat gij won u neer
en drijve uw vreugd uit u in zoete klanken.

Henriette Roland Holst
Nederlands dichteres, 1869—1952

Kort kommentaar UITZENDING VAN VRIJDAG 7 JULI 1967

„Liever met een ander”

Daar gaan we dan weer, drie miljoen Nederlanders op vakantie, stuivertje wisselen met mensen van over de grenzen, die *hier* komen halen wat *wij* elders hopen te vinden. Daar gaan we dan, met treinen, bussen en vliegtuigen vol, met caravans, auto's en brommers en.... uiteindelijk toch altijd ook weer met ons zelf.

En daar zit voor mij nou de kneep, ik zou zo graag met een ander... Ik zou zo veel liever met een ander op vakantie willen gaan dan met m'n oude zelf. Met jezelf die moe is en kribbig. Maar die zo graag een ander zou willen zijn. Iemand die niet moe en kribbig is, die op het laatste ogenblik nog van alles moet regelen, met wie je het hele jaar al hebt opgetrokken en die je met al zijn zorgen en vreugden behoorlijk de keel uithangt.

Ik denk aan een vriend, die vóór hij op reis ging altijd somber zei: „Uiteindelijk neem je toch altijd jezelf weer mee...”

En die vreemde landen, die andere manier van leven, die moeten dan trachten van „jezelf” een „andere” te maken, iemand met wie je praten kan, zwijgen kan, genieten kan...

Een paar dingen zijn me in de loop der jaren en van veel reizen wel heel duidelijk geworden, ten eerste dat het waar is, dat je jezelf meeneemt en ten tweede dat geen land, geen volk, geen reis het ooit mogelijk kan maken dat te vergeten. Ten derde en tenslotte: het ligt aan jezelf, aan je eigen instelling, in de loop van de vakantie het gevoel te krijgen een ander te worden... Dat wil zeggen, je zo over te geven aan het onbekende, je zo los te maken van je zorgen en problemen die „thuis” gelaten zijn. Goed, goed, geleidelijk aan in de komende elf maanden komen de oude dingen weer terug, maar je bent er los van geweest en dat is het belangrijkste!

Voor mij zit verder, afgezien van dit persoonlijke beleven, altijd nog een heel boeiende kant aan die grote vreedzame volksverhuizing. Die uitwisseling van volken, soms binnen enkele dagen. Want hoe men zich ook verplaatst, snel en op grote afstand als Amerikaanse toeristen, of gewoon en avontuurlijk als een stel lifters, men ontkomt niet aan de aanraking met het andere volk, waar men gast is. Legio zijn de verhalen van de strubbelingen en de blijde kanten van dat avontuur. Ik herinner me een vrouw, die na haar eerste buitenlandse reis zei: „mij kon het niet schelen, maar m'n man was blij weer gewoon een karbonaadje met boontjes te kunnen eten...”. Kortom, de man die met zichzelf op reis ging en met zichzelf — onveranderd — weerkeerde...

We staan er niet bij stil, maar toch, deze moge-

lijkheid tot reizen in deze tijd, in die snel veranderende wereld is iets machtigs... We reizen niet meer per trekschuit, te voet of te paard. We reizen snel en steken continenten in één etmaal over en de merkwaardige uitspraak: „we komen gisteren aan waar wij vandaag willen wezen” is geen holle frase. Maar het menselijke aspekt is, dat wij ondanks alle techniek, toch steeds met ons zelf reizen. De mens is niet in staat alle konsekventies van die snelle afstands-overbrugging te overzien en de nodige omschakelingen te maken. Wie een snelle oceaانvlucht per vliegtuig heeft gemaakt, houdt nog enkele dagen het gevoel achter zich zelf aan te vliegen en je zelf pas na enige tijd weer te hebben ingehaald.

En dat brengt me nog op een ander punt: houden we met deze snelle afstandsoverbrugging wel voldoende rekening? Stellen we ons van tevoren wel in op het land dat we bezoeken gaan? Nemen we de moeite om via een boekje of een reisgids ons enigszins vertrouwd te maken met de gewoonten, en het leefklimaat daarginds? Zijn we wel genoegzaam bereid afstand te doen van ons zelf en eisen velen niet te veel klakkeloos begrip van wat wij willen en verwachten, zonder er lang bij stil te staan dat de bewoner van het vreemde land anders is. Daar komen veel moeilijkheden uit voort, daardoor vallen veel vakantievreugden in het water en blijft er kortsluiting bestaan tussen volkeren die elkaar zo nabij geworden zijn. Omdat we altijd onszelf meenemen...

Neem liever een ander, eentje die fris is, fris en open staat tegenover het andere, die bereid is te geven en te nemen, de karbonaadjes te ruilen tegen de knoflookworst, zorgeloos een ander te zijn...

D. ROETHOF-ENSING

Vlieg-boot-reis Noorwegen

van 6 t/m 19 augustus 1967

Heen: per vliegtuig naar Stavanger, per fjordenboot naar Haugesund, per bus naar het Hardangerfjord, Signefjord en terug via Voss naar Bergen. Per boot van Bergen naar Holland.

Prijs f 665,—.

Aanmelding vóór 20 juli a.s. bij G. Blöten, Julianaweg 4, Utrecht. Tel. (030) 80048. (na 18 uur).

Vervolgens dronk hij een slok die nog overgebleven was op de bodem van de fles en richtte zich tot zijn buurman: „Meneer, uit naastenliefde, een klein snuifje; u heeft daar een mooie doos. Bent u geen musicus?”

— Nee...

— Des te beter voor u; want het zijn wel erg beklagenswaardige arme drommels. Het noodlot heeft gewild dat ik het ben, ik, terwijl er in Montmartre misschien in een molen een molenaar, een molenaarsknecht is, die nooit iets anders zal horen dan het geratel van de klink, maar die misschien de mooiste liederen zou hebben gemaakt! Rameau, naar de molen! Naar de molen, daar is je plaats.

Ik: Waar de mens zich ook op toelegt, de natuur heeft hem ervoor bestemd.

Hij: Ze maakt vreemde vergissingen. Wat mij betreft, ik bekijk de aardse dingen niet van zo'n hoogte, dat alles in elkaar vloeit. De man die met zijn schaar een boom snoeit, of de rups die de bladeren wegvreet, kunnen voor twee verschillende insecten doorgaan, ieder zijn plicht vervullend. Ga op de epicyclus van Mercurius zitten en verdeel van daaruit, als u daar zin in hebt en in navolging van Réamur, de klasse der vliegen in naaisters, spanruppen of maaisters; of het mensensoort in schrijnwerkers, timmerlieden, leidekkers, dansers, zangers, dat is uw zaak; daar bemoei ik me niet mee. Ik ben van deze wereld en dat blijf ik. Maar als het natuurlijk is om eetlust te hebben (want op de eetlust, het gevoel dat altijd bij me aanwezig is, kom ik steeds terug), dan vind ik het onredelijk niet altijd iets te eten te hebben. Wat een duivelse economie! Dat er mensen zijn die alles in overvloed hebben, terwijl anderen, die net zo'n hinderlijke maag hebben als zij en dezelfde terugkerende honger, niets te eten hebben. De gedwongen toestand waarin de nood ons brengt is nog het allerergste.

De noodlijdende mens loopt niet zoals een ander, hij springt, hij kruipt, hij draait, hij sleept zich voort en brengt zijn leven door met houdingen te bedenken en aan te nemen.

Ik: Wat zijn dat, houdingen?

Hij: Vraagt u dat maar aan Noverre. Er komen op de wereld veel meer houdingen voor, dan zijn kunst kan imiteren.

Ik: Dus u moet ook, om uw uitdrukking of eigenlijk die van Montaigne te gebruiken, op de epicyclus van Mercurius gaan zitten om van daaruit naar de verschillende pantomimes van het menselijk geslacht te kijken.

Hij: Nee, nee, zeg ik u, ik ben te zwaar om zo hoog op te stijgen. Ik laat het verblijf in de nevels aan de kraanvogels over. Ik blijf laag bij de grond. Ik kijk maar om me heen en geef me een houding, of ik vermaak me met de houdingen die ik anderen zie aannemen. Ik ben

een uitstekende pantomimespeler, beoordeelt u zelf maar.

Nu glimlacht hij en doet een bewonderende man na, een smekende, een gediensstige, hij heeft de rechtervoet naar voren, de linker naar achteren, de rug gebogen en het hoofd weer opgericht, zijn blik als gevestigd op andere blikken, de mond half open, de armen uitgestrekt naar een of ander voorwerp. Hij wacht op een bevel, hij ontvangt het, hij schiet weg als een pijl uit de boog, daar is hij weer, het is volbracht, hij brengt verslag uit; hij let op alles; wat valt, raapt hij op; hij legt een kussen recht; hij haalt een voetenbankje; hij houdt een schoteltje vast, hij schuift een stoel bij, hij opent een deur; hij sluit een venster, hij trekt gordijnen dicht; hij kijkt vragend naar meneer en mevrouw; hij staat onbeweeglijk met neerhangende armen en stramme benen; hij luistert; hij tracht op de gezichten te lezen en dan zegt hij: „Dat is nu mijn pantomime, ongeveer dezelfde als van alle vleiers, strooplikkers, bedienden en bedelaars”.

De waanzinnigheden van deze man, de verhalen van de abbé Galiani en de buitensporigheden van Rabelais hebben mij soms tot diep nadenken gebracht. Het zijn de drie magazijnen, waaruit ik me van belachelijke maskers voorzie, die ik op het gezicht van al te ernstige mensen zet, en ik zie een Pantolon in een prelaat, een sater in een president, een zwijn in een kloosterling, een struisvogel in een minister, een gans in zijn eerste klerk. Volgens u zijn er veel bedelaars in deze wereld, zei ik tot onze vriend, maar, ik ken er niet een die niet een paar passen van uw dansen uitvoert. Hij: U heeft gelijk. In een heel koninkrijk is er slechts een man die vrij voor zich uitloopt, de soeverein, alle overigen nemen houdingen aan.

Ik: De soeverein? Daar valt nog wel iets over te zeggen.

Geloof u dan niet dat er van tijd tot tijd naast hem een klein voetje is, een kleine chignon, een klein neusje, dat hem eveneens tot wat pantomime noopt? Ieder die een ander nodig heeft, is behoeftig en neemt een houding aan. De koning neemt een houding aan tegenover zijn maitresse en ook voor God maakt hij zijn pantomimepasje. De minister maakt de pas van een hoveling, een vleier, een bediende of een bedelaar voor zijn koning. De eerzuchtige massa danst uw houdingen voor de minister, de een nog gemener dan de andere. De voorname abbé, in bef en lange mantel, kijkt op zijn minst eenmaal in de week de bewaarder, die de beneficiën uitdeelt naar de ogen. Waarlijk, wat u de pantomime van bedelaars noemt, is de grote rondedans van de wereld. Iedereen heeft zijn kleine Hus en zijn Bertin.

Hij: Dat troost me.

uit: De neef van Rameau

uitzendingen van het humanistisch verbond

Maandag 17 juli 19.40 uur:

J. DE LEEDE: „Portret van een humanist” (Hilv. II)

Vrijdag 21 juli 22.25 uur:

Kort kommentaar (Hilv. I)

Maandag 24 juli 19.40 uur:

B. W. SCHAPER: „Op reis naar verbeurd gebied” (Hilv. II)

Vrijdag 28 juli 22.25 uur:

Kort kommentaar (Hilv. I)

Televisieuitzending op maandag 17 juli van 22.30—22.45 uur:

„Het humanisme in de Verenigde Staten”.

Een gesprek tussen Tolbert H. McCarroll en Mr. M. G. Rood.